

Ukrainske flyktninger i Norge: Hvorfor bli, hvorfor vende tilbake?

Aadne Aasland

NIBR-kortnotat 2025:7 ISSN 2703-8831 (Online)

Oktober 2025

Russlands fullskalainvasjon av Ukraina i februar 2022 førte til den største flyktningstrømmen i Europa siden andre verdenskrig. Også Norge har tatt imot mange ukrainere: Ifølge UDI hadde om lag 94 000 personer fått innvilget opphold på grunnlag av midlertidig kollektiv beskyttelse per 1. september 2025. Dette notatet bygger på tre fagfelleverderte artikler publisert 2024–2025 i internasjonale tidsskrifter. Det presenterer hovedpunkter fra hver av dem.

Selv om det store flertallet av ukrainske flyktninger fortsatt er her, har en del også reist igjen. I slutten av juli 2025 var det registrert omkring 82 000 ukrainere med kollektiv beskyttelse i Norge.

Den midlertidige statusen gir blant annet rett til arbeid, helsetjenester og introduksjonsprogram med norskopplæring, men den er samtidig tydelig signalisert som en midlertidig ordning.

Norske myndigheter har lagt vekt på rask integrering i arbeid og samfunnsliv, samtidig som politikken har et underliggende premiss: At flyktningene på sikt skal vende tilbake til Ukraina.

I EXITNORWAY-prosjektet ønsket vi å finne ut mer om dette:

- Hva gjør at flyktninger satser på å bli i Norge?
- Hva driver ønsket om å returnere til Ukraina?
- Og hvordan går det med dem som faktisk har reist tilbake?

Notatet bygger på tre vitenskapelige artikler skrevet i prosjektet. De undersøker:

1. Ukrainske flyktnings første returaspisjoner kort tid etter ankomst (Hernes, Aasland, Deineko & Myhre 2025).
2. Hvordan oppfatningen av "hjem" endres over tid, og hvordan dette påvirker fremtidstanker om retur eller videre opphold (Deineko & Aasland 2024).
3. Hvorfor noen flyktninger velger å forlate Norge til tross for krig og gode ordninger i Norge (Aasland & Deineko 2025).

1. FØRSTE RETURASPIRASJONER

Basert på: Hernes, Aasland, Deineko & Myhre (2025), "Where does the future lie? Initial aspirations for return among newly arrived Ukrainian refugees in Norway", *Journal of Ethnic and Migration Studies*

Artikkelen undersøker ukrainske flyktnings første tanker om retur kort tid etter ankomst til Norge, våren 2022. Den er basert på en survey med 676 respondenter og 40 dybdeintervjuer. Den analyserer hvilke faktorer

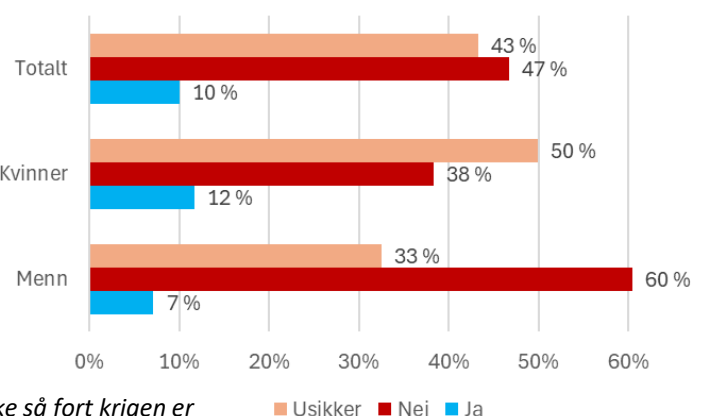
som påvirker returaspisjoner i den tidlige fasen.

Hovedfunn:

- 25 % planla retur straks krigen tar slutt, 55 % var usikre, 20 % ønsket å bli.
- Menn var mindre tilbøyelige til å ønske retur enn kvinner. Frykten for stigma fra dem som ble igjen i Ukraina kan være en forklaring.
- Foreldre med barn i Norge ønsket oftere å bli, de med barn/partner i Ukraina ønsket oftere å returnere.
- Eldre ukrainere var mer tilbøyelige til å ønske retur enn de yngre.
- Nettverk i Norge var overraskende ofte forbundet med høyere returønske (nettverket ble sett som midlertidig støtte i en akutsituasjon).
- Forventninger til krigens varighet hadde stor betydning: kort krig = mer retur, lang krig = mer usikkerhet eller ønske om å bli.

Hva overrasket? Mye tidligere forskning viser at flyktninger i den første fasen etter ankomst vanligvis uttrykker sterke ønsker om retur, men at disse avtar etter hvert som de etablerer seg i vertslandet. Blant ukrainske flyktninger i Norge så vi at ønsket om å bli var sterkt allerede etter kort tid. Mange tilpasset seg raskt tanken om et langvarig opphold. Dette "returparadokset" utfordrer etablerte antakelser om returplaner.

"Jeg vil returnere til Ukraina så fort krigen er over"

Figuren: Høsten 2024 sa kun 10% av ukrainerne at de vil dra tilbake så fort krigen er slutt – og flertallet av ukrainske menn hadde allerede bestemt seg for å bli i Norge.

2. OPPFATNINGER AV HJEM OG FRAMTID

Basert på: Deineko & Aasland (2024), "Where is Home?"
Perceptions of Home and Future among Ukrainian Refugees in Norway, *Refugee Survey Quarterly*

Studien bygger på kvalitative intervjuer med ukrainske flyktninger i Norge i 2022–2023 og undersøker hvordan flyktninger forstår og opplever hjem etter flukten.

Hva er 'hjem'? Brun & Fábos (2015) viser at "hjem" kan forstås på ulike nivåer i eksil og migrasjon:

- hjem (home) – hverdagslivets praksiser og rutiner, det materielle og følelsesmessige rundt å skape et hjem.
- Hjem (Home) – tilhørigheten til nasjon og kultur, språket og identiteten som binder mennesker sammen.
- HJEM (HOME) – det politiske nivået, der myndigheter og internasjonale aktører definerer "varige løsninger" og bestemmer hvor hjem skal være.

Mange beveger seg mellom disse nivåene samtidig. Noen etablerer et nytt hjem i Norge (hverdag og skole), men ser fortsatt Ukraina som sitt Hjem (nasjon) – mens HJEM ofte forbindes med det tapte, idealiserte eller framtidige stedet der man virkelig "hører til".

Ukrainske flyktninger i Norge deler ikke én felles forståelse av hvor "hjem" blir plassert. Snarere finner vi en variasjon av hjem-forståelser:

- Ukraina som hjem – stedet man tilhører, selv under krig.
- Norge som hjem – et nytt hverdagsliv formes (mer vanlig for barnefamilier).
- Dobbelt hjem – både i Ukraina og Norge samtidig.
- Fravær av hjem – en følelse av å stå uten noen tilknytning.

Artikkelen viser oppfatningen av hjem ble mer kompleks over tid: i bevegelse fra Ukraina som eneste hjem, mot å omtale Norge (også) som hjem i 2023. På denne måten utfordrer artikkelen enkle forestillinger om retur og viser at "hjem" i eksil kan være både flertydig og skiftende.

Noen hovedfunn:

- Barns behov og stabilitet veier tungt for hvor og hvordan "hjem" blir oppfattet – med barn blir oftere vekten lagt på å skape hjem i Norge.
- Eldre knytter oftere hjem til minner og steder i Ukraina, yngre bygger nye praksiser i Norge.

- Mange opplever "dobbel trygghet": med hjem i Ukraina ødelagt, mens hjem i Norge er midlertidig.
- Norske myndigheters signaler om retur er med på å skape "limbo" i hjemforståelsen.

3. HVORFOR FORLATER NOEN NORGE?

Basert på: Aasland & Deineko (2025), "Why Exit?"
Central and Eastern European Migration Review

Artikkelen utforsker hvorfor noen ukrainere, til tross for krig i hjemlandet og gode ordninger i Norge, likevel har valgt å forlate Norge. Artikkelen bygger på intervjuer med returnerte flyktninger og er supplert av surveydata.

Hovedfunn om årsaker til at ukrainere returnerte:

- Familiehensyn veide svært tungt (ektefeller, voksne sønner, eldre foreldre, barns trivsel i skole), og for mange tyngre enn sikkerhetshensyn; flere dro tilbake til områder med hyppige russiske angrep.
- Arbeid: Noen opplevde manglende muligheter, særlig i distriktene. NAV og kommuner skapte ofte begrensede forestillinger – "limiting beliefs" – om at jobb var umulig uten gode norskkunnskaper.
- Helse: Mange opplevde norsk helsevesen som en barriere, og artikkelen identifiserte et "paradox of leaving" der det norske velferdssystemet blant flere ble sett som en belastning mer enn et gode.
- Patriotisme og lojalitet: Flere returnerte for å bidra til gjenoppbygging, eller fordi de mente andre hadde større behov for beskyttelse.
- Transnasjonale bånd: De fleste beholdt kontakter i Norge, og mange kunne tenke seg å returnere senere, som turister, men også som arbeidsmigranter.

De tre studiene viser at returønsker og returbeslutninger blant ukrainere i Norge formes av et komplekst samspill mellom familie, arbeid, politikk og identitet – der faktorer både i Ukraina og Norge spiller inn. Mens mange raskt ser for seg et nytt liv i Norge, ønsker noen å vende tilbake – selv til et krigsrammet land – eller prøve lykken et annet sted. Andre lever her i en tilstand av limbo – der de ikke opplever tilknytning verken til Ukraina eller Norge. Særlig opplevd midlertid hindrer dem fra å kunne planlegge fremtiden. Mange lever imidlertid med dobbel tilknytning til to land. Selv de som forlater Norge etter kort tid beholder ofte kontakter og minner som kan bringe dem tilbake i fremtiden.

EXITNORWAY er et forskningsprosjekt finansiert av Norges forskningsråd (prosjektnummer 313823) og ledet av Norsk institutt for by- og regionforskning (NIBR) ved Oslo Met.

Webseite: <https://uni.oslomet.no/exitnorway/>

EXITNORWAY policy brief er oppsummeringer av arbeid gjort i prosjektet.

